

Opinie

Grooming: over meerderjarigen die internet en jeugdigen misbruiken

A.R. Lodder¹

Het internet is voor jong en oud een plek waar veel tijd wordt doorgebracht. Zoals bekend beperken internetgebruikers zich niet tot goedaardige mensen, maar wordt cyberspace ook bevolkt door dreigende, oplichtende en anderszins criminele figuren. Pedofielen kunnen dankbaar gebruik maken van het anonieme karakter van het internet door zich als meisje of jongen voor te doen, zo in contact te komen met 'andere' jongeren en als alles volgens plan verloopt uiteindelijk offline seksuele activiteiten met minderjarigen verrichten. Sinds 2010 is in Nederland voorbereiding van seksueel misbruik met minderjarigen (hetzij vervaardigen van kinderporno, hetzij ander fysiek seksueel misbruik) als zelfstandig delict, kortweg grooming, in art. 248e Wetboek van Strafrecht opgenomen. Deze bijdrage analyseert grooming aan de hand van de vier bestanddelen (dader, slachtoffer, voorstel, handeling). Betoogd wordt dat de intentie van de dader bij grooming een nadrukkelijker rol zou moeten spelen dan thans het geval is.

1. Inleiding

Eind 2014 was er een 11-jarig meisje uit Arkansas (Verenigde Staten) dat in een taxi stapte voor een rit naar Jacksonville, Florida, ongeveer 1500 kilometer verderop.² Via haar mobieltje had ze de ritprijs van 1300 dollar overgemaakt. Haar vakantieliefde van 16 had ze kort daarvoor gesproken, maar deze wist niets van de voorgenomen rit. De eindstreep heeft ze niet gehaald, want na door haar ouders als vermist te zijn opgegeven werd de taxi in Georgia gestopt. Je vraagt je af waarom een taxichauffeur zoiets doet. Het taxibedrijf zegt dat hem geen verwijt treft, omdat het meisje zwaar opgemaakt was en wel 17 of 18 leek. Eerlijk gezegd denk ik dat je bij een dergelijke rit sowieso nattigheid moet voelen. In dit geval leidde virtueel contact tot een beoogde fysieke ontmoeting die in gang gezet werd door de 11 jarige zelf. Daar heeft het strafrecht, terecht, niks over te zeggen.³ Stel nu dat de 16 jarige in werkelijk-

heid een 40 jarige blijkt te zijn die het meisje online heeft ingepalmd en zover gekregen om elkaar fysiek te ontmoeten. Als in dat geval het meisje nooit op de plaats van bestemming arriveert, zoals in deze Amerikaanse zaak, kan de man vervolgd worden voor grooming.

De term grooming is ouder dan het internet en omvat in beginsel ook het klassieke, offline kinderklokken. Het Belgische wetsvoorstel uit 2014 maakt bijvoorbeeld onderscheid tussen online en offline grooming.⁴ Gebruikelijker is echter om onder grooming enkel digitale kinderklokkerij te scharen, zie bijvoorbeeld Politie.nl: 'Grooming is digitaal kinderklokken'.⁵ Ook de Nederlandse wetgever typeert de strafbepaling zoals vastgelegd in art. 248e Sr als zodanig:

«Grooming» is veelal een langerlopend proces waarbij de dader door veelvuldig chat- en e-mailcontact langzaam het vertrouwen wint van het kind, het kind verleidt tot het delen van intimiteiten en op die wijze het kind in de di-

1. A.R. Lodder is hoogleraar Internetrecht aan de Vrije Universiteit Amsterdam en Of Counsel bij SOLV Advocaten.
2. Onder andere NOS.nl, 12 december 2014, *11-jarige boekt prijzige taxirit naar vriendje*. Nu.nl, 12 december 2014, *11-jarig meisje betaalt 1.000 euro voor taxirit door VS*.
3. Ik ga niet in op het fenomeen sexting, minderjarigen die elkaar seksuele foto's sturen. Formeel is dit het vervaardigen/verspreiden van kinderporno. Er zijn zelfs minderjarigen voor veroordeeld, maar in de literatuur is discussie over de vraag of dit een goede aanpak is, zie bijvoorbeeld T. Crofts & M. Lee (2013),

4. 'Sexting,' Children and Child Pornography, *Sydney Law Review*, Vol. 35, No. 1, pp. 85-106, <http://ssrn.com/abstract=2403581>, alsmede B.J. Koops (2009), 'Sex, Kids, and Crime in Cyberspace: Some Reflections on Crossing Boundaries'. In: A.R. Lodder & A. Oskamp (eds.), *Caught in the cyber crime act*, Kluwer, p. 63-76.
5. 'Grooming en cyberkinderlokkerij strafbaar', *Computerrecht* 2014/142.
5. <http://www.vraaghetdepolitie.nl/sf.mcgi?240>.

*gitale wereld vatbaar maakt voor seksueel misbruik in de fysieke wereld.*⁶

In deze definitie komt het elektronische communicatie-aspect van grooming naar voren. Ook de pedofiele intenties, het opbouwen van een band met als doel een kind te misbruiken, kenmerken grooming.

Zoals bij veel internetverschijnselen is ook hier het door voorlichting creëren van bewustwording bij potentiële slachtoffers (alsmede hun ouders) van belang.⁷ In de fysieke wereld worden kinderen gewaarschuwd voor mannen die snoepjes aanbieden of lieve dieren in hun achterbak willen laten zien. Digitale engerds herkennen is lastiger, zo is de leeftijd op internet veelal niet vast te stellen. Er zijn wel bepaalde signalen, zoals overdreven complimenteuzen bewoordingen tijdens een chatgesprek terwijl je amper met deze persoon gesproken hebt. De minister wijst in dit kader op het:⁸

'voorlichtingsprogramma Digibewust, dat ouders en kinderen wijst op de bestaande risico's van internet en tegelijkertijd tips geeft om zo veilig, efficiënt en ethisch mogelijk met internet om te gaan.'

Nu het op internet zelfs zonder een professionele grimeur eenvoudig is je veel ouder of jonger voor te doen dan je bent, is ter bescherming van jeugdigen tegen ouderen het strafrecht gepast. In deze bijdrage zal ik enkel ingaan op de strafrechtelijke kant van dit relatief nieuwe delict.

Eerst behandel ik kort een voor grooming relevante ontwikkeling, namelijk verschuivende grenzen in het strafrecht zoals de strafbaarstelling in een vroegtijdig stadium van een delict. Na een korte typering van het delict grooming en opsplitsing in vier bestanddelen, behandel ik vervolgens aan de hand van deze bestanddelen onder andere jurisprudentie en kamerstukken. Tenslotte wordt kort ingegaan op een bijzondere casus waarbij discussie over het bestaan van intentie bij de dader mogelijk is.

2. Verschuivende grenzen in het strafrecht

In het Wetboek van Strafrecht wordt aangegeven welke handeling of welk nalaten strafbaar is. De meeste misdrijven zijn dodelijke delicten, waarbij de dader opzettelijk moet hebben gehandeld. Zuiver opzet is niet nodig. Zo is een dader ook strafbaar als een door hem niet gewenst gevolg noodzakelijk is voor het realiseren van hetgeen hij graag wil.⁹

6. Kamerstukken II, 2008/09, 31 810, nr. 3, p. 6.

7. Zie bijvoorbeeld http://www.meldknop.nl/Seks/Grooming_benaderd_voor_seks#meer_informatie en <http://www.helpwanted.nl/jongeren/online-benaderd-seks/>.

8. Kamerstukken II, 2008/09, 31 810, nr. 7, p. 4.

9. Het zogenaamde opzet met noodzakelijkheidsbewustzijn.

Zelfs als hij enkel de (niet als denkbeeldige te verwaarlozen) kans¹⁰ aanvaardt dat een niet gewenst gevolg intreedt, kan hij strafbaar zijn. Enkel kwade gedachten zijn in het Nederlandse strafrecht niet strafbaar.

Het strafrecht ziet niet alleen op voltooide delicten, ook de poging tot een misdrijf is strafbaar. Daarnaast is in 1994 de algemene strafbaarstelling van voorbereiding geïntroduceerd.¹¹ Voorbereiding ziet op de dader die voorwerpen, stoffen, informatiedragers, ruimten of vervoermiddelen bestemd tot het begaan van dat misdrijf opzettelijk verwerft, vervaardigt, invoert, doorvoert, uitvoert of voorhanden heeft. Opsporingsautoriteiten willen niet tot het laatste moment hoeven wachten, maar onder omstandigheden in een vroegtijdig stadium kunnen ingrijpen. Zeker onder invloed van terroristische dreigingen wordt ook steeds vaker het risico dat iemand strafbare gedragingen zou kunnen verrichten strafbaar gesteld, door Borgers getypeerd als preventief strafrecht.¹²

Zowel bij voorbereiding als bij poging blijft de dader straffeloos als hij uit eigen wil besluit (de zogenaamde vrijwillige terugtred) met de voorbereiding respectievelijk uitvoering te stoppen (art. 46b Sr). De wetgever wil op deze wijze inkeer belonen. Interessant is dat als de voorbereiding afgesloten is en met de uitvoering is begonnen, formeel sprake is van strafbare voorbereiding. Bij reguliere delicten zal niet vervolgd worden voor strafbare voorbereiding als iemand tijdens de uitvoering vrijwillig terugtredt. Nu bij grooming de voorbereiding deel uitmaakt van de strafbepaling, is de vraag of een dader die op zijn schreden terugkeert na een voltooide voorbereiding van grooming en dus aan alle bestanddelen van de strafbepaling heeft voldaan, straffeloos blijft. Ik kom hier later op terug.

Het strafrecht komt steeds dichterbij de buurt van het strafbaar stellen van gedachten.¹³ Het blijft een precare balans tussen de verdachte de mogelijkheid bieden tot inkeer te komen en niet te lang hoeven wachten met ingrijpen. Ook speelt mee op welk moment door de dader schade bij een slachtoffer wordt aangericht. Bij grooming is duidelijk dat hier al in een vroegtijdig stadium sprake van kan zijn, zelfs al voor een voltooide voorbereiding. Louter een op seks gericht gesprek zal voor de meeste 6, 8, 10, etc. jarigen niet zonder negatieve gevolgen zijn.

10. In A.R. Lodder, *Over de grenzen van het internet. 45 verhalen over recht en onrecht op Facebook, Youtube, Marktplaats, Twitter, Pirate Bay en andere plekken*, Deventer: Uitgeverij Paris 2014, schreef ik in hoofdstuk 37 *Spamwraakactie* dat iedere jurist de aan het Cicero-arrest ontleende zinsnede ('willens en wetens aanvaarden van de niet als denkbeeldig te verwaarlozen kans dat') kan opdreunen. Inmiddels heb ik verschillende malen geconstateerd dat dit niet het geval is.

11. *Sib.* 1994, 60, art. 46 Sr.

12. M.J. Borgers (2007), *De vlucht naar voren* (oratie Amsterdam VU), Boom Juridische Uitgevers.

13. Zie ook J. van Kokswijk & A.R. Lodder (2008), *Recht in online reality. De juridische werkelijkheid in fantasiewerelden*, Uitgeverij Paris, p. 42.

3. Bestanddelen grooming

In 2007 kwam het Verdrag van de Raad van Europa inzake de bescherming van kinderen tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik¹⁴ tot stand. Art. 23 ('Solicitation of children for sexual purposes') van het verdrag bepaalt:

'Each Party shall take the necessary legislative or other measures to criminalise the intentional proposal, through information and communication technologies, of an adult to meet a child who has not reached the age (...) for the purpose of committing any of the offences (...) against him or her, where this proposal has been followed by material acts leading to such a meeting.'

Volgens de Nederlandse wetgever ziet deze strafbaarstelling op een grijs gebied:

*'waarin nog geen sprake is van het plegen van daadwerkelijk seksueel misbruik, maar waar wel misbruik wordt gemaakt van de open communicatiemogelijkheden op internet om kinderen te benaderen.'*¹⁵

Seksueel misbruik kan ook online plaatsvinden. Zo kunnen (voornamelijk) meisjes gedwongen worden via de webcam seksuele poses aan te nemen. Ook in dat geval wordt stapje voor stapje het vertrouwen gewonnen. Chantage om met de webcam gemaakte foto's via het internet te verspreiden, kan leiden tot steeds verdergaande poses. Ondanks de fysieke afstand, kan in een dergelijk geval veroordeling tot feitelijke aanranding volgen.¹⁶

De grooming-bepaling in art. 248e Sr luidt als volgt (ik heb de verschillende bestanddelen van een nummer voorzien, die ik hierna ook bij de verschillende paragrafen zal gebruiken):

I. Hij die

- a. door middel van een geautomatiseerd werk of
- b. met gebruikmaking van een communicatiedienst

II. een persoon van wie hij

- a. weet of
- b. redelijkerwijs moet vermoeden
 - i. dat deze de leeftijd van zestien jaren nog niet heeft bereikt,

III. een ontmoeting voorstelt met het oogmerk

- a. ontuchtige handelingen met die persoon te plegen of
- b. een afbeelding van een seksuele gedraging waarbij die persoon is betrokken, te vervaardigen wordt,

IV. indien hij enige handeling onderneemt gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting, gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie.

Grooming is zoals gezegd een zelfstandig voorbereidingsdelict en de dader is dus ook strafbaar als niet aan de uitvoering begonnen is. Enkel een voorstel voor een ontmoeting gericht aan een minderjarige, met als doel ontuchtige handelingen met deze minderjarige te verrichten die al dan niet opgenomen worden (kinderporno) en enige handeling ter verwezenlijking van die ontmoeting, volstaat. De vier voorwaarden zullen achtereenvolgens, mede aan de hand van kamerstukken en rechtspraak, worden toegelicht.

I. Hij die ...

Leeftijd dader

Bij een kinderlokker zal niet snel gedacht worden aan een 17-jarige die een 14-jarige benadert. Deze variant valt echter wel onder de Nederlandse grooming-bepaling. De wetgever heeft in lijn met andere bepalingen gekozen voor een neutrale omschrijving van de dader:

*'Waar artikel 23 van het Verdrag is beperkt tot een voorstel door een volwassene aan een minderjarige, richt artikel 248e zich tot een ieder.'*¹⁷

Een vergelijkbare benadering kent kinderporno, zoals de Richtlijn Strafvordering Kinderpornografie 2013 aangeeft:

'Van vervaardigen is al sprake als op geheel vrijwillige basis en binnen een relatie minderjarigen erotische opnamen van elkaar maken (...)'

Toch zal bij grooming (net als bij kinderporno) de prioriteit in de opsporing liggen bij het beschermen van minderjarigen tegen ouderen, veelal mannen van middelbare leeftijd. De wetgever gaat anders dan bij kinderporno niet zo ver dat vrijwillige contacten tussen leeftijdgenoten¹⁸ als grooming worden gekwalificeerd, want door

*'«ontuchtige handelingen» te gebruiken, vallen jongeren die elkaar in e-mail- of chatverkeer verleiden tot een ontmoeting met het doel consensuele seksuele contacten te hebben, buiten de reikwijdte van de strafbaarstelling.'*¹⁹

De grenzen tussen strafwaardigheid en straffeloosheid zijn echter niet absoluut. Zo zal enerzijds een net 18 jarige die een ontmoeting met een bijna 16 jarige arrangeert waarschijnlijk niet vervolgd

14. Trb. 2008, 58

15. Kamerstukken II, 2008/09, 31 810, 3, p. 6.

16. Onder andere Rb. Dordrecht 20 oktober 2005, ECLI:NL:RBDOR:2005:AU4724 en Rechtbank Rotterdam 8 oktober 2014 (webcamsex), ECLI:NL:RBROT:2014:8074.

17. Kamerstukken II, 2008/09, 31 810, no. 3, p. 8.

18. Zie ook Justine Pardoën (2013), Juridisch – sexting, *Ouders Online*, <http://archieff.ouders.nl/mjur2013-sexting.htm>.

19. Kamerstukken II 2008/09, 31 810, no. 3, p. 9.

worden voor grooming. Anderzijds zal naarmate het leeftijdsverschil groter is, de kans dat ook bij twee minderjarigen wordt vervolgd toenemen. De minister geeft in die zin ook aan dat het onder omstandigheden wenselijk kan zijn om strafrechtelijk te kunnen optreden tegen een minderjarige en geeft als voorbeeld een 17 jarige die een 12 jarige 'groomt'.²⁰

ICT

De term uit het verdrag 'gebruik maken van informatie- en communicatietechnologie' is in de Nederlandse wet opgesplitst in 'gebruik maken van een communicatiedienst of een geautomatiseerd werk'.²¹ In de meeste gevallen zal het gebruikte communicatiemiddel een geautomatiseerd werk betreffen (online chat, webcam, etc.), maar de toevoeging is ter voorkoming van discussie of bij het verzenden van bijvoorbeeld een SMS-bericht sprake is van een geautomatiseerd werk:

*'Het is met name bij de strafbaarstelling van «grooming» van belang dat ook het gebruik van mobiele telefonie onder de bepaling valt. Kinderen maken immers op steeds jongere leeftijd en steeds meer gebruik van de SMS, MMS en e-mail functionaliteiten van mobiele telefoons. Het is niet uitgesloten dat «grooming» ook via die wegen plaatsvindt.'*²²

In 2013 bepaalde de Hoge Raad dat een geautomatiseerd werk geschikt moet zijn om 'drie functies te vervullen, te weten opslag, verwerking en overdracht van gegevens' en dat ook apparaten die niet alle drie functies vervullen mogelijk toch kwalificeren als geautomatiseerd werk.²³ In dit arrest ging het om de kwalificatie van een router als geautomatiseerd werk. Ook bij klassieke telefonie worden gegevens overgedragen, maar ik ben op voorhand niet overtuigd dat een bakelieten telefoontoestel als geautomatiseerd werk kwalificeert. Een mobiele telefoon, en zeker een smart phone, is in mijn ogen wel een geautomatiseerd werk. In ieder geval is bij een mobiele telefoon sprake van ICT, maar die term komt niet voor in het Wetboek van Strafrecht, wel wordt telecommunicatie sinds 2002 gevat onder de meer algemene noemer 'elektronische communicatie'.²⁴ De vraag is echter of grooming niet altijd (tenminste mede) via internet zal verlopen. Ik vermoed van wel. Het populaire WhatsApp valt daar in ieder geval onder, net als overige communicatie via apps.

II Een persoon van wie hij ...

Wetenschap

De dader moet weten of redelijkerwijs vermoeden dat het slachtoffer jonger dan 16 is. In de meeste gevallen is dit evident. Daders zoeken bewust online plekken waar jongeren te vinden zijn. De chat-functie bij games wordt bijvoorbeeld regelmatig gebruikte om in contact te komen met jongeren. Ook zijn er allerlei omgevingen die specifiek gericht zijn op online communicatie met onbekenden. Zo kunnen virtuele omgevingen als het Habbo Hotel dankbaar doelwit zijn omdat vrijwel iedereen die er rondhangt puber of jonger is.²⁵ Wetenschap is er in beginsel niet als iemand op een volwassen datingsite 14 blijkt te zijn, zoals bij dit profiel op de Badoo-site:

*'Wilt een praatje maken met een man, 18-25 jaar
18 jaar oud vrouw, [woonplaats], Nederland.'*

De verdachte ontkende tijdens de chat de werkelijke leeftijd vernomen te hebben en ook het 'over mij' niet gezien te hebben waar stond vermeld: '14!!! jaar oud xxx'.²⁶ Deze melding over de werkelijke leeftijd van veertien jaar was echter pas drie weken later toegevoegd. Aangezien alle chat-historie was verwijderd en onderzoek bij Badoo niet had plaatsgevonden, kon niet worden bewezen dat verdachte voor het maken van de afspraak van de werkelijke leeftijd op de hoogte was. Het is ergens ook de omgekeerde wereld, als een potentieel minderjarig slachtoffer zich voordoet als meerderjarig. Anderzijds ontslaat dit de meerderjarige niet van zijn verantwoordelijkheid, zoals bijvoorbeeld in een geval waarin een meisje op internet zei 23 te zijn en bij de fysieke ontmoeting pas 13 bleek. De 34 jarige dader heeft toen hij na deze constatering niet pas op de plaats maakte.²⁷

'Inbreuk gemaakt op de lichamelijke integriteit van een heel jong meisje. Het is aannemelijk dat zij daarvan nadelige gevolgen zal ondervinden in haar geestelijke ontwikkeling, ook al is van geweld of dwang geen sprake geweest.'

De veroordeling is in dit geval, wat overigens niet onder grooming valt, beperkt gebleven tot 2 maanden voorwaardelijk.

20. Kamerstukken II 2008/09, 31 810, nr. 7, p. 5.

21. De ietwat oubollige term 'geautomatiseerd werk' lijkt aan vervanging toe.

22. Kamerstukken II 2008/09, 31810, 3, p. 9.

23. HR 26 maart 2013, ECLI:NL:HR:2013:BY9718.

24. Bij de introductie van de nieuwe EU telecom richtlijnen, zoals onder andere de ePrivacy richtlijn 2002/58/EG, zie voor een overzicht http://europa.eu/legislation_summaries/internal_market/single_market_services/124216_nl.htm.

25. Rb. Middelburg 3 november 2010, ECLI:NL:RB MID:2010:BO2782, waarin een veroordeling volgde voor grooming via het Habbo Hotel alsmede ontucht met een minderjarige jonger dan twaalf jaar.

26. Rb. Alkmaar 12 juli 2012, ECLI:NL:RBALK:2012:BZ5885.

27. Rechtbank Amsterdam 19 januari 2011 (zich onder voordoend gewillig slachtoffer), ECLI:NL:RBAMS:2011:BP1418, zie ook M. van der Linden-Smith & A.R. Lodder (2015), *Jurisprudentie Internetrecht 2009-2015, gestructureerde bloemlezing voorzien van commentaar*, Kluwer, onder 12.4.2.

Fictieve slachtoffers

Sweetie is een tien jarig meisje dat seks via de webcam aanbiedt. In twee maanden maakten meer dan duizend pedofielen gebruik van haar diensten. Treurig, maar het mooie is dat Sweetie een computer model is, een fictief personage ontwikkeld door Terres des Hommes.²⁸ De achtergrond van deze actie is aandacht vestigen op het fenomeen webcam seks toerisme alsmede het computer model als opsporingsmethode. Hier lijkt de bepaling grooming ook zeer geschikt voor, een dader laten afspreken met een fictief personage. Het gebruik van zogenaamde lokpubers is de opsporingsmethode waarbij, al dan niet via een computermodel, een opsporingsambtenaar zich voordoet als minderjarige. Als argument tegen deze methode wordt wel het uitlokverbod van art. 126i Sv aangevoerd.²⁹ Ter voorbereiding op een college grooming heb ik met een collega op een chatsite ingelogd als meisje van 12 jaar oud en binnen tien seconden volgden de eerste seksueel getinte reacties. Daar is geen uitlokking voor nodig, informatie over geslacht en leeftijd volstond. Bovendien moet in een conversatie de opsporingsambtenaar in staat worden geacht om niet te sturen richting een ontmoeting, zodat het initiatief dienaangaande bij de verdachte blijft.³⁰ Niettemin heeft het hof Den Haag in 2013 een verdachte buiten vervolging gesteld omdat er gebruik gemaakt was van een lokpuber.³¹ Het hof voerde aan dat de minister tijdens de parlementaire behandeling had aangegeven dat iemand niet strafbaar is als hij denkt met een minderjarige afgesproken te hebben, maar dit in werkelijkheid een meerderjarige blijkt te zijn.³² Een ander perspectief biedt de Advocaat-Generaal in deze zaak:

'(...) de situatie dat de verdachte in gesprek raakt met een persoon die zich ten opzichte van hem voordoet als iemand jonger dan zestien jaren (...) Als de verdachte juist dan een ontmoeting arrangeert met de bedoeling seksueel contact te hebben, is dit onder de gegeven omstandigheden een 'gedraging' (een uiting van een intentie) die valt onder de delictsomschrijving van artikel 248e van het Wetboek van Strafrecht.'

De opvatting van de AG vind ik overtuigender dan die van het Hof, omdat deze meer recht doet aan de ratio van grooming. Het is immers geheel buiten de

28. <https://www.terredeshommes.nl/sweetie1>.

29. Kritisch hierover S.F.J. Smeets, 'De 'lokpuber': een mislukt experiment', *Strafblad* 2013(4), 10.

30. In andere zin F.P. Ölçer, 'De lokmethode bij de opsporing van grooming', *Computerrecht* 2014/3, die naast wijziging van art. 248e Sr ook een nieuwe bepaling in Sv noodzakelijk acht: 'De spanning die bestaat tussen deze lokmethode enerzijds en het legaliteitsbeginsel en het uitlokverbod anderzijds, nopen tot een eigen wettelijke regeling in het Wetboek van Strafrecht, die met voldoende waarborgen is omkleed.'

31. Hof Den Haag 25 juni 2013, ECLI:NL:GHDHA:2013:2302.

32. *Kamerstukken II* 2008/09, 31 808, nr. 6, p. 12.

wil van de dader dat communicatie over een beoogde ontmoeting gericht blijkt aan een meerderjarige. Net als de schutter die op een lijk blijkt te schieten geluk kan hebben (of pech, als het slachtoffer in zijn slaap was overleden en dit niet bekend was), kan betoogd worden dat bij lokpubers sprake is van absolute ondeugdelijkheid. De Hoge Raad heeft echter een jaar na dit arrest van het Hof Den Haag bepaald dat absolute ondeugdelijkheid niet aan strafbaarheid van voorbereiding in de weg staat. Dit is dus anders dan in geval van een poging, waar absolute ondeugdelijkheid tot vrijspraak leidt.

Het gaat hier om een arrest van 27 mei 2014.³³ In deze zaak wist Alberto Stegeman een man richting Duits bungalowpark te bewegen voor een ontmoeting met een 10 jarig meisje. Op weg daar naartoe had de man behalve de prijs van 760 euro ook allerlei attributen bij zich, zoals meerdere rollen tape, twee metalen kettingen met tepelklemmen, meerdere bondageriemen, een lederen zweep, etc. Het meisje naar wie de man op weg was bestond echter niet. De man werd niettemin schuldig bevonden aan voorbereiding van verkrachting (art. 242 Sr, jonger dan 12 jaar: art. 244 Sr). Waarom zou iemand wel strafbaar zijn aan voorbereiding tot verkrachting in geval de te verkrachten persoon niet bestaat, en niet strafbaar zijn aan voorbereiding tot ontucht (grooming) als de aan te randen dan wel te verkrachten persoon niet bestaat? De overweging van de Hoge Raad was:

'uit de bewijsvoering kan worden afgeleid dat de bewezenverklarde gedragingen strekten ter voorbereiding van feiten als in de bewezenverklaring bedoeld en dat het opzet van de verdachte op het begaan daarvan was gericht.'

In meer algemene zin:

Voldoende is dat uit de bewijsvoering kan worden afgeleid dat de bewezenverklarde gedragingen strekten ter voorbereiding van feiten als in de bewezenverklaring bedoeld en dat het opzet van de verdachte op het begaan daarvan was gericht.

Een mogelijke uitleg is dat het arrest van de Hoge Raad zo gelezen moet worden dat voorbereiding ergens op gericht en dat hetgeen waar de voorbereiding op gericht is (minderjarige) onmogelijk is voor die gerichtheid niet ter zake doet. Bij grooming is de leeftijd een bestanddeel dat bewezen moet worden. Ik lees in grooming, waar de voorbereiding en dus gerichtheid onderdeel van de delictsomschrijving uitmaakt, echter ook een gerichtheid en vind niet dat een (toevallig) andere leeftijd voor de strafbaarheid moet uitmaken.

Ik zou dan ook willen betogen dat bij grooming in geval van fictieve slachtoffers een veroordeling

33. HR 27 mei 2014, ECLI:NL:HR:2014:1233, NJ 2014/338, m. nt. Rozemond.

zelfs gemakkelijker is dan bij voorbereiding van verkrachting. In geval van grooming gaat het immers om iemand waarvan de dader 'weet of redelijkerwijs moet vermoeden dat deze de leeftijd van zestien jaren niet heeft bereikt'. Over de leeftijd moet dus kennis aanwezig zijn of tenminste een vermoeden. Bij verkrachting is de leeftijd een gegeven: 'Hij die met iemand beneden de leeftijd van zestien jaren handelingen pleegt die (...)'. Niet ontkend kan worden dat in geval van fictie eerder aan een vermoeden voldaan zal zijn dan aan een feit. Deze constatering laat onverlet dat de inzet van lokpubers controversieel blijft. De wetgever heeft na het aangehaalde arrest van het hof Den Haag in 2013³⁴ een wetswijziging over de inzet van lokpubers aangekondigd en dit voorstel is in een laat stadium, namelijk na de internetconsultatie en advies van de Raad van State, in het voorjaar van 2014 aan het wetsvoorstel Computercriminaliteit III toegevoegd.³⁵ De tekst van de bepaling is nog niet openbaar, merkwaardig genoeg wel een advies dienangaande van de Raad voor de Rechtspraak van november 2014.³⁶ Nieuwe inzichten levert dit advies niet op, het verzoek om duidelijke waarborgen inzake de inzet van lokpubers is niettemin nuttig.

III Een ontmoeting voorstelt met oogmerk ...

Om te voldoen aan de delictomschrijving van grooming moet een voorstel voor een ontmoeting worden gedaan. Dit is om te voorkomen dat enkel een seksueel gesprek, hoe schadelijk dat ook kan zijn, tot strafbaarheid zou leiden.³⁷

Als we kijken naar de precieze termen van de bestanddelen, dan blijkt dat het gesprek voorafgaand aan de grooming niet seksueel van aard hoeft te zijn. Er moet een gesprek zijn, en de dader moet met de afspraak seksuele activiteiten of het vervaardigen van kinderporno beogen. Dit oogmerk is uiteraard bij een neutraal gesprek veel lastiger te bewijzen. In Engelse rechtspraak is iemand veroordeeld die met een hem bekend meisje van 12 een afspraak maakte. In die zaak werd uit de overige omstandigheden³⁸ het oogmerk duidelijk, niet uit het gesprek of het voorstel voor de ontmoeting.³⁹

Een voorgestelde ontmoeting moet redelijk concreet zijn, aldus de Rechtbank Amsterdam:

'Aangezien sprake is van een dermate vaag voorstel tot een ontmoeting (...) kan niet worden bewezen (...)'⁴⁰

In deze zaak kon poging tot grooming wel worden bewezen, maar nu het delict grooming een voorbereidingshandeling betreft is een poging daartoe niet strafbaar.⁴¹

In november 2014 werd door de Hoge Raad⁴² gesteld dat er sprake is van een voorstel als

'bij herhaling aangedrongen (...) wordt op een ontmoeting en daartoe voorgesteld elkaar te ontmoeten in het bos, in het winkelcentrum en bij haar thuis, waarbij hij een concrete middag, avond dan wel een tijdstip heeft genoemd.'

IV Indien hij enige handeling onderneemt gericht op het verwezenlijken van die ontmoeting ...

De veroordelingen voor grooming overziend blijkt in de meerderheid van de zaken grooming helaas daadwerkelijk gevolgd te worden door een ontmoeting. Zoals in een zaak van de Rechtbank Groningen waar meisjes dachten de 17-jarige Mark te ontmoeten, maar werden opgepikt door zijn 39 jarige oom (die zich op internet voordeed als zijn 17-jarige neef Mark).⁴³

Omdat grooming de voorbereiding strafbaar stelt, hoeft de ontmoeting niet plaats te vinden en zelfs is het niet nodig dat de dader onderweg naar de ontmoeting is. Wel moet er een handeling zijn die er op gericht is om een ontmoeting te verwezenlijken. De wetgever noemt:

*'wanneer de dader zich begeeft naar de voor de ontmoeting afgesproken plek, het slachtoffer van een routebeschrijving naar die plek voorziet of anderszins concrete voorbereidingen treft gericht op het verwezenlijken van de ontmoeting.'*⁴⁴

In vergelijkbare zin oordeelde de Hoge Raad in 2013 dat voor strafbaarheid volstaat:⁴⁵

34. Onder andere in *Beleidsreactie rapporten Intervict en Unicef NL, Defence for children - Ecpat NL* 24 oktober 2013, p. 6: 'Tijdens het AO Kinderpornografie van 4 juli 2013 heb ik aangegeven dat ik me in ga zetten om de zogeheten 'lokpuber-methode' (...) te behouden voor de opsporing en vervolging (...) Dit biedt mogelijkheden om daders in beeld te krijgen, aan te pakken en daarmee slachtofferschap te voorkomen.'

35. Zie bericht van 25 februari 2014, <http://www.government.nl/news/2014/02/25/opstelten-invests-in-fighting-cyber-crime.html>

36. <http://www.rechtspraak.nl/Actualiteiten/Nieuws/Pages/Advies-Raad-regel-inzet-van-lokpuber-beter.aspx>

37. Een seksueel gesprek zou overigens onder omstandigheden als een aanranding van de eerbaarheid kunnen worden gekwalificeerd.

38. Helaas pas tijdens de fysieke ontmoeting werd de intentie van de dader duidelijk.

39. Deze zaak wordt aangehaald in A.R. Lodder & A.W.

Murray, *A primer on the law of internet communication and content: from the UK and Dutch perspective*, te verschijnen in *Diálogos de Saberes* als Court of Appeal in R. v G. [2010] EWCA Crim 1693 CA (Crim Div) (Leveson LJ, Roderick Evans J, Judge Stokes QC) 19/07/2010.

40. Rb. Amsterdam 2 juli 2013, ECLI:NL:RBAMS:2013:4000.

41. De Rechtbank verwijst hierbij naar de behandeling van strafbare voorbereiding, *Handelingen II* 1990/91, 22268 nr. 3, p. 13.

42. HR 11 november 2014 ECLI:NL:HR:2014:3140.

43. Rb. Groningen 15 juni 2012, ECLI:NL:RBGRO:2012:BW8358.

44. *Kamerstukken II*, 2008/09, 31 810, p. 7.

45. HR 14 mei 2013, ECLI:NL:HR:2013:BZ9941.

'[dat de verdachte] voor [betrokkene 1] een reis-schema [heeft] opgesteld en haar [heeft] geïnstrueerd op welke wijze zij naar hem moest reizen'

Het in de vorige paragraaf genoemde arrest van de Hoge Raad uit november 2014 omschrijft de handeling ter verwezenlijking als volgt:

'(ii) verdachte heeft er bij slachtoffer herhaaldelijk op aangedrongen dat de ontmoetingen snel zouden plaatsvinden en hij heeft haar onder druk gezet; en (iii) verdachte heeft slachtoffer in het kader van het concretiseren van een afspraak zijn telefoonnummer gegeven.'

Een mooi voorbeeld van wat men zuivere grooming kan noemen, in de zin dat het delict daadwerkelijk tot de voorbereiding beperkt bleef. Het 11-jarige slachtoffer boog ondanks maanden aandringen niet voor de 20-jarige dader.

4. Waaruit blijkt de intentie?

Tijdens een discussie naar aanleiding van dit artikel droeg Yentl van den Winkel⁴⁶ de volgende casus aan:

Een man van middelbare leeftijd vraagt via de chat een (daadwerkelijk) 13-jarige om af te spreken op dat bepaalde plein en hij vraagt haar een rood jurkje aan te doen – dat vindt hij opwindend zegt hij. Tijdens de ontmoeting gebeuren er verder geen seksuele activiteiten en ook wordt er geen kinderporno vervaardigd.

Het kan zijn dat deze man enkel opgewonden wordt door meisjes in rode jurkjes en hij nooit iets qua kinderporno of ontucht zal ondernemen. Los van subjectieve beweegredenen, kan mijns inziens objectief het ontuchtige oogmerk van de ontmoeting worden vastgesteld door het vragen een rood jurkje aan te trekken omdat het opwindend is.

Wat de casus illustreert is dat nu de voorbereiding als zelfstandig delict strafbaar is gesteld, afzien van uitvoering in beginsel niet ter zake doet. Wanneer iemand bij een regulier misdrijf tijdens een pogingsfase vrijwillig terugtreedt, zal daarmee ook de strafbaarheid van de voorbereiding komen te vervallen.⁴⁷ Een strafjurist gaf aan dat deze redenering mogelijk naar analogie kan worden doorgetrokken naar onze casus. Een andere strafjurist suggereerde dat een rechter mogelijk veroordeelt, maar zonder strafoplegging (art. 9a Sr).

De casus maakt vooral duidelijk dat er in grensgevallen zoals deze discussie kan zijn en dus bewijsproblemen kunnen bestaan ten aanzien van het oogmerk van de dader. De ratio van grooming brengt uiteindelijk naar mijn mening mee dat in deze casus strafbaar is gehandeld. De schade is immers al aangericht door het chatten en seksuele toespelingen maken voor wat betreft de afspraak. Dat is ook precies waar grooming voor is bedoeld:⁴⁸

strafbaarstelling richt zich nadrukkelijk op het grijze gebied waarin nog geen sprake is van het plegen van daadwerkelijk seksueel misbruik, maar waar wel misbruik wordt gemaakt van de open communicatiemogelijkheden op internet om kinderen te benaderen en tot misbruik te verleiden. Voor strafbaarheid is niet vereist dat het contact op internet daadwerkelijk leidt tot fysiek contact tussen kind en dader, of een feitelijk door het kind gepleegde seksuele handeling, bijvoorbeeld voor een webcam. De nadruk ligt meer op de communicatiefase; de fase waarin het kind op internet in chat- en emailverkeer door de dader wordt bewerkt en verleid.

Daarbij komt dat niet een enkele conversatie volstaat, maar er ook sprake moet zijn van een voorstel voor een ontmoeting en een handeling om deze ontmoeting te verwezenlijken. Wat zich daarna verder ook afspeelt, inclusief inkeer van de dader, zou geen invloed moeten hebben op de strafbaarheid.

5. Afsluitende opmerkingen

Het blijft bij internetgebruik in het algemeen, en zeker bij grooming, van groot belang dat ouders alert zijn en er voorlichting op zowel scholen als door ouders plaatsvindt. Als het toch misgaat, kan er bij grooming strafrechtelijk worden opgetreden. In de meeste gevallen is dit helaas in een te laat stadium. Uit de jurisprudentie komt naar voren dat veroordelingen tot grooming doorgaans gepaard gaan met fysiek misbruik. Aan de andere zijde van het spectrum bevindt zich de situatie dat iemand geen fysiek misbruik beoogt en toch strafbaar is, zoals bij de rode jurk casus. Je zou dit kunnen zien als een te ver ingrijpen in de fantasie van mensen. Niet vergeten moet echter worden dat kinderen ook in die situatie worden meegenomen in een fantasie waartegen ze bescherming verdienen. Door de verschillende bestanddelen van het delict grooming (zoals voorstel ontmoeting, handeling ter verwezenlijking) zijn er afdoende waarborgen tegen een te lichtvaardige bestrafing.

46. Zij is onder andere afgestudeerd (2012) in strafrecht en momenteel werkzaam bij SOLV advocaten, <http://www.solv.nl/mensen/yentl-van-den-winkel/20017#!lang=en>.

47. Zie bijvoorbeeld Verheulen, SDU Commentaar Strafrecht bij art. 45 en 46 (onder c).

48. *Kamerstukken II 2008/09, 31 810, nr. 3, p. 6.*